

Ὁ μαρτυρικός θάνατος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου

Ἐνα ἀπό τὰ αἰσχρά ἐγκλήματα πού στιγματίζουν τήν ἱστορία τοῦ κόσμου μας εἶναι ἡ ἀποτομή τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προφήτου Προδρόμου καί Βαπτιστοῦ Ἰωάννου (29 Αὐγούστου). Τόν ἄνθρωπο τόν ὁποῖο ὁ ἴδιος ὁ Κύριος χαρακτήρισε ὡς «μείζονα ἐν γεννητοῖς γυναικῶν» (Μθ 11,11 πρβλ. Λκ 7,28) τόν ἀποκεφάλισε τό καπρίτσιο μιᾶς διεφθαρμένης γυναικάς, πού κατόρθωσε νά ξεμυαλίσει ἕναν ἀσύνητο βασιλιά. Εἶναι ἀξιοσημείωτη ἡ λιτότητα μέ τήν ὁποία ἀποδίδουν τό γεγονός τὰ ἱερά Εὐαγγέλια (Μθ 14,3-12· Μρ 6,16-29· Λκ 3,19-20· 9,7-9), σέ ἀντίθεση πρὸς τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο τό προσεγγίζει ἡ ὑμνογραφία τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἀξίζει νά παραθέσουμε ἕνα δεῖγμα· Πῶς ἀποδίδει ἡ ἐκκλησιαστική μας ποίηση τὰ ἱστορούμενα στό κατά Ματθαῖον Εὐαγγέλιο (14,3-4).

Ἡ ἐνέργεια τοῦ Ἡρώδη νά συζευχθεῖ τή γυναίκα τοῦ ἀδελφοῦ του Φιλίππου, ἐνῶ ἀκόμη ἐκεῖνος ζοῦσε, ἦταν παράνομη (πρβλ. Λε 18,16· 20,21). Μέ ἐκφραστικά ἐπίθετα καί ἀρνητικά φορτισμένες λέξεις οἱ ὑμνογράφοι διατυπώνουν πληθωρικά τόν ἀποτροπιασμό τους γι' αὐτή τήν παρανομία. Τήν ὀνομάζουν γενικά «ἄνομον πρᾶξιν» ἢ «παρανομίαν» καί εἰδικότερα «συζυγίαν τήν ἄσεμνον» ἢ «παράνομον μῖξιν», τονίζοντας τήν ἠθική ἀπαξία καί τήν πνευματική ἐκτροπή μέ τίς ἐκφράσεις «παρανόμου μοιχείας τήν πρᾶξιν» καί «θεοσυγῆ μῖξιν».

Ἀλλά δέν ἀρκεῖται ἡ ὑμνογραφία μόνο στό χαρακτηρισμό τῆς πράξεως. Χαρακτηρίζει ἐπίσης -καί μάλιστα μέ σκληρούς χαρακτηρισμούς- τὰ πρόσωπα, πράγμα πού ἀποφεύγει ἡ εὐαγγελική διήγηση. Ὁ Ἡρώδης, «ὁ τοῦ νόμου ταῖς ποιναῖς ὑπεύθυνος», συλλαμβάνεται «παρανομῶν» καί «πράττων ἀσέμνως τὰ ἀσελγῆ». Χαρακτηρίζεται ὡς «δαινός», «δείλαιος», «ἄνομος», «δυσσεβής», «ἀσελγής», «ἄφρων» ἀλλά καί «παράφρων», ὅπως σημειώνει τό Συναξάρι. «Ἐχθιστος», «ἄδικος», «ψεύδους ἔκγονος», «ἔκφρων οἶστρω» ἢ «μαινόμενος οἶστρω» πάσχει ἀπό «ψυχοβλαβῆ μέθην καί οἶστρον ἀκόλαστον». «Θελγόμενος ἀκολασία γυναικεία» καί «κεντούμενος ἀσεβεῖ θηλυμανία ἀπέτεμε κεφαλὴν προδρομικήν».

Ἡ Ἡρωδίας χαρακτηρίζεται ἐπίσης μέ ἀντίστοιχα πρὸς τήν πράξη της ἐπίθετα· «μοιχαλῆς», «ἀνοσιουργότροπος», «κακοδαίμων», «ὠμή λέαινα», πού γιά τήν ἐκπλήρωση τοῦ σατανικοῦ της σχεδίου χρησιμοποίησε καί τή θυγατέρα της «φονοτρόπῳ συμβουλή».

Μέ ἔντονη συναισθηματική φόρτιση οἱ ὑμνογράφοι, καθὼς ἐκφράζουν τήν ὀργή καί τόν ἀποτροπιασμό τους γιά τὰ πρόσωπα τῶν ἐνόχων (Ἡρώδη καί Ἡρωδιάδας), ἀφήνουν νά φανεῖ μέσα στίς συνθέσεις τους ὅλη ἡ ἐπιδοκιμασία καί ὁ θαυμασμός τους γιά τόν Ἰωάννη. Στήν περίπτωση τῆς ἀντίθεσής του πρὸς τόν Ἡρώδη ὁ Ἰωάννης εἶναι ὄχι μόνο γνώστης τοῦ νόμου, μέ τόν ὁποῖο ἔχει ἐκτραφεῖ, ἀλλά καί «νόμου σφραγίς». Γι' αὐτό, ὅπως σημειώνει ὁ μοναχός Ἰωάννης «προκινδυνεύει τῶν ἐντολῶν τοῦ νόμου». Αὐτό τό φρόνημα, τοῦ ὑπεραπιστοῦ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, τοῦ δίνει τό δικαίωμα νά ἐλέγχει «παρρησία ἀμέμπω».

Μέ πολλούς καί ποικίλους τρόπους οἱ ὑμνογράφοι ἐξυμνοῦν τήν παρρησία καί τό θάρρος τοῦ Ἰωάννη, νά στηλιτεύσει μέ δύναμη τήν παρανομία τοῦ Ἡρώδη «οὐκ ἔξεσι λέγων μοιχεύειν τοῦ ἀδελφοῦ σου Φιλίππου τήν γυναῖκα». Μάλιστα, κατά τό δεύτερο τροπάριο τῆς στ' ὠδῆς τοῦ πρώτου κανόνα στή μνήμη τῆς ἀποτομῆς τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου, ὁ ἔλεγχος τοῦ παρανόμου βασιλιᾶ συνεχίζεται καί «μετά τό τέλος», μετά τό θάνατο, τοῦ προφήτη. Ὁ «τῆς παρανομίας κατήγορος» ἐξακολουθεῖ νά διασύρει, καί θά διαπομπεύει τούς ὑπευθύνους στούς αἰῶνες. Καί πρό τῆς ἐκτομῆς καί μετά ἀπ' αὐτήν ἐλέγχει καί καταισχύνει «τῆς ἀμαρτίας τήν φάλαγγα». Καί μέ τόν ἔλεγχο αὐτό «τρανώνει τόν νόμον τοῦ Θεοῦ», δηλαδή κάνει μία πιστή μετάφραση, ἐρμηνεῖα καί ἀνάπτυξη τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ γιά ὅλους.

*Σοφία Καρακασίδου
Διδάκτωρ Θεολογίας*